

รูปแบบ หน้าที่ และความสัมพันธ์ทางความหมายของคำปฏิญาณตน ในหน้าที่และอาชีพในสังคมไทย

Form, Function, and Semantics Relationship of the Pledges in Duties and Careers in Thai Society

ขจิตา ศรีพุ่ม (Khajita Sripoom)¹

Received: January 19, 2024

Revised: March 13, 2024

Accepted: March 26, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบ หน้าที่ และความสัมพันธ์ทางความหมายของคำปฏิญาณตนในหน้าที่และอาชีพในสังคมไทย โดยเก็บข้อมูลคำปฏิญาณตนในหน้าที่และอาชีพของคนไทยจากเว็บไซต์ของหน่วยงานราชการและเอกชนในเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน พ.ศ. 2566 รวมจำนวน 35 คำปฏิญาณ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบของถ้อยคำปฏิญาณตนเป็นร้อยแก้ว ใช้กลวิธีแบบพรรณนาโวหาร และบรรยายโวหารมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การออกนามตนเอง การกล่าววาทกรรมผูกมัด การกล่าวคำมั่นในการประพฤติตนและการกล่าวคำมั่นในการไม่ประพฤติตน การแสดงเหตุ-ผลแห่งการกระทำตามคำมั่น การกล่าวอ้างกฎระเบียบ มาตรฐานวิชาชีพหรือบัญญัติต่าง ๆ และการออกนามอาชีพ ผลการศึกษาหน้าที่ของคำปฏิญาณตน พบว่ามี 3 หน้าที่ ได้แก่ หน้าที่ส่งเสริมการประพฤติตน หน้าที่แสดงความเป็นพวกเดียวกัน และหน้าที่สร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจ การจัดหมวดหมู่ทางความหมายของคำศัพท์สามารถจัดได้ 8 หมวดหมู่ ได้แก่ หมวดความหมาย “จริยธรรม” “การดูแล” “คำแทนตน” “ความตั้งมั่น” “ศีลธรรม” “ดินแดน” “ระบอบการปกครอง” และ “ความภาคภูมิใจ”

คำสำคัญ: คำปฏิญาณตน, อาชีพ, ความสัมพันธ์ทางความหมาย, หมวดความหมาย

Abstract

The research investigates the structure, purpose, and semantics relations within Thai society's pledge of duties and careers from October to November 2023. Data was collected from government and private agencies' websites, resulting in 35 pledges. The findings indicate a prose style, utilization of descriptive rhetoric, and rhetorical strategies. The Pledge has six components: saying names, commissive speech acts, a pledge to behave and not to behave, saying cause-effect of fulfilling promises, citing professional standards or regulations, and saying the profession's name. The pledges encompass 3 duties: guiding personal behavior, fostering solidarity, and instilling confidence and trust. The study categorizes word meanings

¹ ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University

into 8 groups: “ethics,” “care,” “self-representation,” “determination,” “morality,” “territory,” “regime,” and “pride.”

Keywords: Pledges, Careers, Semantics Relationship, Semantics Field

บทนำ

ภาษาเป็นวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการสื่อความหมาย ทำหน้าที่ถ่ายทอดประสบการณ์ ทศนคติ และสื่อสาร เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจกันโดยทั่วไป ภาษาจึงมีบทบาทสำคัญมากในสังคม บทบาทหนึ่งของภาษาที่มีความสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่และทำงานในอาชีพต่าง ๆ ในสังคมไทยเพราะเป็นสิ่งที่ผู้เข้าทำงานในหน้าที่ต่าง ๆ ต้องกล่าวให้คำมั่นก่อนการปฏิบัติงาน คือ “คำปฏิญาณตน” ราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของคำว่า “ปฏิญาณ” ไว้ว่า “ให้คำมั่นสัญญา โดยมากมักเป็นไปตามแบบพิธี เช่น พิธีถวายสัตย์ปฏิญาณของข้าราชการเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 647) ลิขิตธีรเวคิน (2551) กล่าวว่า “คำปฏิญาณ คือ คำมั่นสัญญาที่ผู้กล่าวคำปฏิญาณประกาศให้ทราบว่าตนจะมีจุดยืนอย่างไรในประเด็นเรื่องที่ปฏิญาณนั้น เป็นถ้อยคำที่แสดงความหมายเฉพาะเจาะจงและเป็นสิ่งที่คนไทยกระทำกันมาช้านาน” การปฏิญาณตนมีบทบาทสำคัญในการเข้ารับหน้าที่ในอาชีพและการปฏิบัติงานต่าง ๆ ในสังคมไทย เช่น อาชีพตำรวจ ทหาร นักการเมือง แพทย์ วิศวกร ฯลฯ

การกล่าวคำปฏิญาณตนเป็นวจนกรรมผูกมัด (commissives) ตามการแบ่งประเภทของวจนกรรมจากหนังสือ How to do things with words ของออสติน (Austin, 2002, pp. 157-158) ซึ่งเป็นถ้อยคำแสดงความจำนนที่ผู้พูดได้แสดงจุดยืนออกมาว่าตนเองจะปฏิบัติตามที่ตนได้กล่าวถ้อยคำไว้คล้ายกับการกล่าวคำสัญญานั้นเอง ดังนั้นเมื่อมีการกล่าวคำปฏิญาณตนที่ได้กระทำสืบทอดกันมาอย่างยาวนานในสังคมไทย ทำให้ผู้วิจัยต้องการทราบรูปแบบ และหน้าที่ของถ้อยคำปฏิญาณตนในหน้าที่และอาชีพในสังคมไทย รวมทั้งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางความหมายของถ้อยคำที่ปรากฏเหล่านั้น โดยในงานวิจัยนี้ คำปฏิญาณจะหมายรวมถึง คำสัญญา คำถวายสัตย์ และคำปฏิญาณตนในอาชีพต่าง ๆ เช่น คำถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีก่อนเข้ารับตำแหน่งว่า “ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 175)

เมื่อสืบค้นงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่ามีการศึกษาวจนกรรมการผูกมัดโดยศึกษาเกี่ยวกับคำสัตย์สาบานและคำสาปแช่ง ได้แก่ งานวิจัยเรื่องวรรณกรรมคำสัตย์สาบานในกฎหมายตราสามดวงของอาทิตย์ ศรีจันทร์ (2555) พบว่าการกระทำสัตย์สาบานเป็นกิจกรรมที่สร้างความเชื่อมั่นแก่มนุษย์ โดยสะท้อนให้เห็นแนวคิดของคนไทย เรื่องศาสนา เรื่ององค์พยาน เรื่องการลงโทษและให้พร งานวิจัยเรื่องหน้าที่ของถ้อยคำสาปแช่งและสาบานในวาทกรรมการเมืองไทยของวิภาดา เกียรติพานิช และจันทิมา อังคพณิกิจ (2559) แสดงให้เห็นว่าการสาปแช่งและการสาบานมีหน้าที่สำคัญในวาทกรรมการเมืองในหลายประการ เช่น การปฏิเสธข้อกล่าวหา การแสดงความบริสุทธิ์ใจ การย้ำความจริง เป็นต้น เมื่อพิจารณางานวิจัยดังกล่าวข้างต้นพบว่า ถ้อยคำปฏิญาณตนเป็นส่วนหนึ่งที่พบในการกระทำสัตย์สาบาน แต่มีความแตกต่างกันตรงที่ในถ้อยคำปฏิญาณนั้นไม่มีการกล่าวถึงการสาปแช่ง จากความเป็นมาดังกล่าวผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาถ้อยคำปฏิญาณตนในหน้าที่และอาชีพของคนไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบของคำปฏิญาณตนในหน้าที่และอาชีพในสังคมไทย

วิเคราะห์หน้าที่ของคำปฏิญาณตนในหน้าที่และอาชีพในสังคมไทย และวิเคราะห์เนื้อหาและความสัมพันธ์ทางความหมายของคำปฏิญาณตนในหน้าที่และอาชีพในสังคมไทย

การทบทวนวรรณกรรม

1. การวิเคราะห์อรรถลักษณะ (Componential Analysis)

สุริยา รัตนกุล (2544, หน้า 245-249) กล่าวถึงการวิเคราะห์อรรถลักษณะ สรุปได้ว่าเป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบส่วนย่อยของความหมาย เพราะคำไม่ได้เป็นส่วนที่เล็กที่สุดของความหมาย ในคำแต่ละคำยังแตกองค์ประกอบย่อยลงไปอีกเหมือนกับสสารแตกส่วนย่อยออกเป็นโมเลกุล นักอรรถศาสตร์เรียกโมเลกุลของความหมายนี้ว่าอรรถลักษณะ (semantic features) คำแต่ละคำจะนำความหมายมาแตกเป็นอรรถลักษณะได้และเราจะเห็นความสัมพันธ์ทางความหมายของคำได้โดยพิจารณาอรรถลักษณะเหล่านั้น และไนดา (Nida, 1979 อ้างถึงใน นันทนา วงษ์ไทย, 2562, หน้า 85) ได้กล่าวว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายจะต้องหาองค์ประกอบทางความหมายที่จำเป็นและพอเพียง (necessary and sufficient features) ในการที่จะแยกความแตกต่างของคำที่อยู่ในวงความหมาย (semantic domain) ส่วนคำว่า “วงความหมาย” หมายถึง ขอบเขตทางความหมายของคำต่าง ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันทางความหมาย คำที่มีองค์ประกอบทางความหมายร่วมกันจะสามารถจัดให้อยู่ในกลุ่มเดียวกันได้

2. ความสัมพันธ์ของคำ (Lexical Relations)

อุดม วโรตม์สิขิตติธ (2537, หน้า 236-240) แบ่งความสัมพันธ์ของคำไว้ 8 ประเภท ได้แก่ 1. คำพ้อง 2. คำตรงข้าม 3. คำหลายความหมาย (polysemy) 4. คำพ้องเสียง (homophone) 5. ลักษณะไม่ประสาน (anomaly) 6. การคลุมคำ 7. การคลุมความ (inclusion) และ 8. การเกยความ (overlapping) นันทนา วงษ์ไทย (2562, หน้า 50-59) ได้กล่าวถึงประเภทของความสัมพันธ์ของคำว่าแบ่งออกได้เป็น 8 ประเภท ได้แก่ 1. พหุนัย (polysemy) 2. การพ้องความหมาย (synonymy) 3. การเป็นคำที่มีความหมายตรงข้าม (antonymy) 4. การจัดกลุ่ม (hyponymy) 5. การเป็นส่วนประกอบ (meronymy) 6. การเป็นสมาชิก - กลุ่ม (member - collection) 7. การเป็นส่วน - มวล (portion-mass) และ 8. การปรากฏร่วมจำเพาะ (collocation) ความสัมพันธ์ทางความหมายของคำทั้ง 8 ประเภทที่กล่าวมาข้างต้นเป็นความสัมพันธ์แบบเครือข่าย (semantic network) กล่าวคือ คำคำหนึ่งสามารถมีความสัมพันธ์ได้มากกว่า 1 แบบ

จากการทบทวนวรรณกรรมแสดงให้เห็นว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบย่อยทางความหมายหรือการระบุอรรถลักษณะทางความหมายของคำจะแสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องทางความหมายระหว่างคำแต่ละคำและเป็นเครื่องมือในการจัดหมวดความหมายของกลุ่มคำได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำแนวคิดการวิเคราะห์อรรถลักษณะและการจัดหมวดความหมายของคำมาใช้ในงานวิจัยนี้

วิธีการวิจัย

1. ประเภทของการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เอกสารที่ปรากฏในเว็บไซต์ทางการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่สามารถสืบค้นได้อย่างเป็นสาธารณะ โดยผู้วิจัยตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล เก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนตุลาคม-พฤศจิกายน พ.ศ. 2566

2. ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ ข้อความปฏิญาณตนในหน้าที่และอาชีพ โดยแบ่งอาชีพตามการจัดประเภทมาตรฐานอาชีพ (ประเทศไทย) จากเอกสารการจัดการประเภทมาตรฐานอาชีพ (ประเทศไทย) ฉบับปี 2544 ของกรมการจัดหางาน ซึ่งได้แบ่งอาชีพไว้ 10 ประเภท ทั้งนี้เมื่อเก็บข้อมูลพบข้อมูลคำปฏิญาณในหน้าที่และอาชีพจำนวน 35 คำปฏิญาณ ประกอบด้วย หมวดที่ 1 ผู้บัญญัติกฎหมาย ข้าราชการระดับอาวุโส ผู้จัดการ ได้แก่

คำปฏิญาณตนขององคมนตรี คณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้พิพากษา ตุลาการ สมาชิกวุฒิสภา เนติบัณฑิต ข้าราชการ ข้าราชการกระทรวงสาธารณสุข และข้าราชการองค์การบริหารส่วนตำบล หมวดที่ 2 ผู้ประกอบวิชาชีพด้านต่าง ๆ ได้แก่ คำปฏิญาณตนของวิศวกร ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม สัตวแพทย์ เกษตรกร ครู นักศึกษาแพทย์ และทันตแพทย์ หมวดที่ 3 ช่างเทคนิคสาขาต่าง ๆ และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คำปฏิญาณตนของนักเรียนอาชีวศึกษา นักกีฬา และตัวแทนประกันชีวิต หมวดที่ 4 เสมียน ไม่พบข้อมูล หมวดที่ 5 พนักงานบริการ พนักงานขายในร้านค้าและตลาด ได้แก่ คำปฏิญาณตนของตำรวจ หมวดที่ 6 ผู้ปฏิบัติงานฝีมือ ด้านการเกษตรและประมง ได้แก่ คำปฏิญาณตนของพนักงานพิทักษ์ป่า และอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หมวดที่ 7 ผู้ปฏิบัติงานฝีมือในธุรกิจต่าง ๆ ไม่พบข้อมูล หมวดที่ 8 ผู้ปฏิบัติการด้านเครื่องจักรในโรงงานและผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบการ ไม่พบข้อมูล หมวดที่ 9 อาชีพงานพื้นฐาน ไม่พบข้อมูล และหมวดที่ 10 ทหาร คำปฏิญาณตนของทหาร ทหารบก ทหาร-ตำรวจ นักศึกษาวิชาทหาร ทหารมหาดเล็กราชวัลลภรักษาพระองค์ และทหารรักษาพระองค์ ทั้งนี้จากการเก็บข้อมูลพบคำปฏิญาณ 6 หมวดอาชีพ และไม่พบคำปฏิญาณ 4 หมวดอาชีพ

3. วิเคราะห์รูปแบบโดยพิจารณากลวิธีทางภาษาและองค์ประกอบของถ้อยคำปฏิญาณ วิเคราะห์หน้าที่โดยพิจารณาตีความจากเนื้อหาสาระของถ้อยคำปฏิญาณว่ามีวัตถุประสงค์ของการกล่าวถ้อยคำเพื่อสิ่งใด และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางความหมายของคำโดยวิเคราะห์อรรถลักษณะของคำและจัดหมวดหมู่ทางความหมายของคำศัพท์ที่ปรากฏ โดยคัดเลือกเฉพาะถ้อยคำที่แสดงความหมาย (content words) และไม่เก็บคำชนิดที่ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ เช่น คำเชื่อม การพิจารณาอรรถลักษณะของคำและจัดหมวดหมู่ความหมายโดยอ้างอิงจากหนังสือคลังคำของนวรรณ พันธุเมธา (2544) และความหมายของคำจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554

ผลการวิจัย

1. รูปแบบของคำปฏิญาณตนในหน้าที่และอาชีพในสังคมไทย

1.1 ลักษณะการเรียบเรียง คำปฏิญาณตนในหน้าที่และอาชีพในสังคมไทยที่ปรากฏในข้อมูลทั้งหมดพบว่าเป็นการเรียบเรียงด้วยวิธีการเขียนแบบร้อยแก้วทั้งสิ้น โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ พรรณนาโวหารและบรรยายโวหาร

1.1.1 พรรณนาโวหาร พบที่มีการเลือกใช้กลวิธีพรรณนาโวหาร จำนวน 21 คำปฏิญาณตน โดยใช้ถ้อยคำที่เรียบเรียงอย่างสละสลวย ทำให้เกิดความซาบซึ้ง ประทับใจ และให้ความรู้สึกถึงสิ่งต่าง ๆ เช่น ความรักชาติ ความเสียสละ ความกล้าหาญ ความมุ่งมั่น เป็นถ้อยคำที่เลือกสรรมาใช้เพื่อสื่อความหมายและอารมณ์ความรู้สึกที่ชัดเจน เช่น

ตัวอย่างคำปฏิญาณตนของเนติบัณฑิตเนื่องในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตร “...ข้าพระพุทธเจ้า จักเทิดทูนบูชา ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และความยุติธรรมแก่ประชาชนไว้เหนือสิ่งใดทั้งสิ้น ข้าพระพุทธเจ้า จักบำเพ็ญตนเป็นพลเมืองดี ประกอบวิชาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ภายในกรอบแห่งนิติธรรม จะใช้ความรู้ความสามารถ กระทำตนเป็นผู้ช่วยเหลือ และเป็นพี่เลี้ยงของประชาชนด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม ข้าพระพุทธเจ้า จักดำรงไว้ซึ่งศักดิ์และสิทธิแห่งเนติบัณฑิต โดยมุ่งถือประโยชน์ส่วนรวมและความเจริญของประเทศชาติสืบไป...”

ตัวอย่างคำถวายสัตย์ปฏิญาณเพื่อเป็นข้าราชการที่ดีของข้าราชการกระทรวงสาธารณสุข “...ข้าพระพุทธเจ้า ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า จะประพฤติปฏิบัติตนเป็นข้าราชการที่ดี มีความซื่อสัตย์สุจริต

เจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาท มุ่งมั่นแน่วแน่แก้ไขปัญหาของประเทศชาติและประชาชน สร้างสรรค์
คุณประโยชน์แก่แผ่นดิน และดำเนินชีวิตโดยยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนแห่งศาสนา ตามแนวทาง
ในพระบรมราโชวาทตลอดไป...”

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าถ้อยคำปฏิญาณตนได้ถูกเรียบเรียงโดยใช้ถ้อยคำที่
กินความหมายลึกซึ้ง เช่น คำว่าเทิดทูนบูชา ด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม สร้างสรรค์คุณประโยชน์แก่แผ่นดิน
มุ่งมั่นแน่วแน่แก้ไขปัญหา เป็นต้น

1.1.2 บรรยายโวหาร พบว่ามีการเลือกใช้บรรยายโวหารจำนวน 14 คำปฏิญาณตน โดยใช้วิธี
การอธิบายไปเป็นลำดับข้อ หรือลำดับด้วยการกล่าวคำแทนตนซ้ำเมื่อเริ่มประเด็นปฏิญาณแต่ละข้อ
เพื่อเรียงประเด็นความสำคัญและกล่าวปฏิญาณไปเป็นลำดับ แสดงให้เห็นการอธิบายเป็นประเด็น ๆ และ
เลือกใช้ถ้อยคำในการบรรยายอย่างกระชับแต่ตรงประเด็นและให้ความหมายลึกซึ้งด้วย โดยในแต่ละ
ประเด็นอาจจะลำดับด้วยตัวเลขเป็นข้อ เช่น ข้อ 1 ข้อ 2 ข้อ 3 และจะขึ้นต้นด้วยคำแทนตัวผู้กล่าวถ้อย เช่น
ข้าฯ ข้าพเจ้า ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างคำปฏิญาณตนของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม “...ข้าฯ จักปรับปรุงตนเพื่อ
เพิ่มความรู้ความชำนาญในวิชาชีพตามควรอยู่เป็นนิจ ข้าฯ จักถือเป็นการกิจที่มุ่งบำรุงความรักความสามัคคี...
ข้าฯ จักประพฤติปฏิบัติตนเพื่อแผ่ขยายเกียรติคุณแห่งวิชาชีพ... ข้าฯ จักสืบสานจารีตอันงามของวิชาชีพ
ข้าฯ จักตั้งตนอยู่ในธรรมประทีปสุบรูซ และบำเพ็ญประโยชน์...”

ตัวอย่างคำปฏิญาณตนของนักเรียนอาชีวศึกษา “...1. ข้าพเจ้าจักยึดมั่นในการปกครอง
ระบอบประชาธิปไตย... 2. ข้าพเจ้าจักเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม... 3. ข้าพเจ้าจักเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว
และสังคม... 4. ข้าพเจ้าจักแสวงหาความรู้... 5. ข้าพเจ้าจักทำหน้าที่เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ มีจิตอาสา
ร่วมบำเพ็ญตนที่เป็นประโยชน์ต่อชาติบ้านเมือง...”

จากตัวอย่างเห็นได้ว่าการเรียบเรียงถ้อยคำปฏิญาณตนด้วยการใช้โวหารบรรยาย
โดยการเรียบเรียงแบบอธิบายไปเป็นลำดับขั้นตอนหรือลำดับประเด็นสำคัญ มีการเรียงลำดับข้อและกล่าว
เป็นข้อ ๆ ไป เพื่อเน้นย้ำความสำคัญของประเด็นที่ได้ให้คำมั่นสัญญาอย่างเป็นลำดับ

1.2 รูปแบบของถ้อยคำปฏิญาณตน ผลการวิเคราะห์รูปแบบของถ้อยคำปฏิญาณตนในหน้าที่และ
อาชีพในสังคมไทยพบว่าถ้อยคำปฏิญาณตนมีรูปแบบประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่

- 1.2.1 การออกนามตนเอง
- 1.2.2 การกล่าววาทกรรมผูกมัด (สัญญา)
- 1.2.3 การกล่าวคำมั่นในการประพฤติตน และการกล่าวคำมั่นในการไม่ประพฤติตน
- 1.2.4 การแสดงเหตุ-ผลแห่งการกระทำตามคำมั่น
- 1.2.5 การกล่าวอ้างกฎระเบียบ มาตรฐานวิชาชีพหรือบัญญัติต่าง ๆ
- 1.2.6 การออกนามอาชีพ

ผลการศึกษาค้นคว้าประกอบของการกล่าวถ้อยคำปฏิญาณตนในงานวิจัยนี้พบว่ามีทั้งสิ้น
6 องค์ประกอบ ซึ่งในการกล่าวคำปฏิญาณตนในอาชีพต่าง ๆ นั้นอาจไม่ปรากฏใช้ครบทั้ง 6 องค์ประกอบ
โดยแต่ละองค์ประกอบมีดังนี้

1.2.1 การออกนามตนเอง การออกนามตนเอง เป็นองค์ประกอบแรกสุดของถ้อยคำปฏิญาณ
มีหน้าที่แสดงให้เห็นทราบว่าผู้กล่าวถ้อยคำเป็นใคร มีชื่อ นามสกุลอะไร เช่น

ตัวอย่างคำปฏิญาณตนของนักศึกษาวิชาทหาร “...ข้าพเจ้า (กล่าวยศ ชื่อ นามสกุล) ขอให้สัตย์ปฏิญาณว่า...”

ตัวอย่างคำปฏิญาณตนของทหารบก “...ข้าพเจ้า (กล่าวยศ ชื่อ และนามสกุล) ขอกระทำสัตย์ปฏิญาณว่า...”

ตัวอย่างคำถวายสัตย์ปฏิญาณตนของทหาร-ตำรวจแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพิธีสวนสนาม “...ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้า (กล่าว ยศ-ชื่อนามสกุล) ขอถวายคำสัตย์ปฏิญาณ ต่อใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทว่า...”

ตัวอย่างคำปฏิญาณตนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ครั้งแรก พ.ศ. 2475) “...ข้าพเจ้า (ออกนามผู้ปฏิญาณ) ขอให้คำปฏิญาณว่า...”

1.2.2 การกล่าววัจจนกรรมผูกมัด (สัญญา) การกล่าววัจจนกรรมผูกมัด (สัญญา) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่พบว่าปรากฏในคำปฏิญาณตนของทุกอาชีพ ทั้งนี้เพราะวัจจนกรรมประเภทนี้เป็นการแสดงว่าผู้พูดสัญญาที่จะผูกมัดตนเองให้ทำตามถ้อยคำที่กล่าว เช่น

ตัวอย่างการถวายสัตย์ปฏิญาณขององคมนตรีก่อนเข้ารับตำแหน่งต่อพระมหากษัตริย์ “...ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า...”

ตัวอย่างคำปฏิญาณตนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ครั้งแรก พ.ศ. 2475) “...ข้าพเจ้า (ออกนามผู้ปฏิญาณ) ขอให้คำปฏิญาณว่า...”

ตัวอย่างคำปฏิญาณตนของเนติบัณฑิตเนื่องในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตร “...ข้าพระพุทธเจ้า ผู้เข้ารับพระราชทานประกาศนียบัตรเนติบัณฑิตทุกคน ขอพระราชทานกราบบังคมทูลปฏิญาณตนดังต่อไปนี้...”

ตัวอย่างคำปฏิญาณของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม “...ข้าพระพุทธเจ้า... (ชื่อ-นามสกุล) ในฐานะผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ขอให้คำสัตย์ปฏิญาณว่าข้าพเจ้า...”

1.2.3 การกล่าวคำมั่นในการประพฤติตน และการกล่าวคำมั่นในการไม่ประพฤติตน
การกล่าวคำมั่นในการประพฤติตน หมายถึง ถ้อยคำที่ระบุถึงสิ่งที่จะกระทำ เป็นความมุ่งหวังที่จะทำให้เกิดขึ้นในตลอดช่วงเวลาของการทำหน้าที่หรืออาชีพนั้น ๆ โดยถ้อยคำแสดงคำมั่นในการประพฤติตนที่แสดงไว้เป็นเนื้อความที่เป็นคุณประโยชน์ เป็นสิ่งพึงปฏิบัติ โดยองค์ประกอบนี้ปรากฏในคำปฏิญาณตนทุกอาชีพ เช่น

ตัวอย่างคำปฏิญาณของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม “...ข้าพเจ้า จักปฏิบัติตามข้อบังคับแพทยสภา ว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรมโดยเคร่งครัดทุกประการ ข้าพเจ้า จักปรับปรุงตนเพื่อเพิ่มความรู้ความชำนาญในวิชาชีพตามควรอยู่เป็นนิจ ข้าพเจ้า จักถือเป็นภารกิจทะนุบำรุงความรักความสามัคคีของมวลสมาชิกผู้ร่วมวิชาชีพเสมือนเครือญาติ ข้าพเจ้า จักประพฤติปฏิบัติตนเพื่อแผ่ขยายเกียรติคุณแห่งวิชาชีพและผดุงเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพอย่างประณีต ข้าพเจ้า จักสืบสานจารีตอันงามของวิชาชีพ ข้าพเจ้า จักตั้งตนอยู่ในธรรมประทีปสัปปุริส และบำเพ็ญประโยชน์ เกื้อกูลสังคมและมนุษยชาติ มิเสื่อมคลาย ข้าพเจ้า จักรักษาสัตย์ปฏิญาณทั้งหลายนี้เสมอด้วยชีวิตตลอดไป...”

ตัวอย่างคำปฏิญาณของครู “...ข้อ 1. ข้าพเจ้าบำเพ็ญตนให้สมกับที่ได้ชื่อว่าเป็นครู ข้อ 2. ข้าพเจ้าตั้งใจฝึกสอนศิษย์ให้เป็นพลเมืองดีของชาติ ข้อ 3. ข้าพเจ้ารักษาชื่อเสียงของคณะครูและบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม...”

การกล่าวคำมั่นในการไม่ประพฤติตน หมายถึงถ้อยคำที่ระบุถึงสิ่งที่จะไม่ประพฤติปฏิบัติเป็นอันขาดในการดำรงตำแหน่งหน้าที่ เพราะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเสื่อมและทำลายศักดิ์ศรีของวิชาชีพ โดยองค์ประกอบข้อนี้พบในการปฏิญาณในบางอาชีพเท่านั้น เช่น คำกล่าวปฏิญาณตนของทหารบกและคำปฏิญาณตนต่อธงชัยเฉลิมพลของทหาร ว่า “...ข้าพเจ้า จะไม่แพร่งพรายความลับของราชการทหารเป็นอันขาด...”

1.2.4 การแสดงเหตุ-ผลแห่งการกระทำตามคำมั่น การแสดงเหตุ-ผลแห่งการกระทำตามคำมั่น หมายถึง การบอกถึงเหตุผลที่ทำให้ต้องทำตามคำปฏิญาณที่กล่าวและการกล่าวถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับประเทศหรือสังคมเมื่อได้กระทำตามคำปฏิญาณที่ให้ไว้ เช่น

ตัวอย่างการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ขององคมนตรี “...ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน...”

ตัวอย่างการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ของผู้พิพากษาและตุลาการ “...ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ในพระปรมาภิไธยด้วยความซื่อสัตย์สุจริตโดยปราศจากอคติทั้งปวงเพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ประชาชน และความสงบสุขแห่งราชอาณาจักร...”

ตัวอย่างคำปฏิญาณสัตวแพทย์ “...ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่าจะอุทิศตนและความรู้ความสามารถทั้งปวงที่ข้าพเจ้ามีอยู่ เพื่อประโยชน์แก่สังคม ข้าพเจ้าจะประกอบวิชาชีพ ด้วยความสำนึกในคุณธรรม อันกอปรด้วยศีลธรรม มนุษยธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ ข้าพเจ้าจะคำนึงถึงสุขภาพของสัตว์ ผลประโยชน์ของเจ้าของสัตว์และสวัสดิภาพแห่งเพื่อนมนุษย์เป็นสำคัญ...”

ตัวอย่างคำปฏิญาณตนของตำรวจ “...ข้อ 2 ข้าพเจ้า จักยอมเสียสละทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อระงับทุกข์ และบำรุงสุขให้แก่ประชาชนตามหน้าที่ของผู้พิทักษ์สันติราษฎร์...”

1.2.5 การกล่าวอ้างกฎระเบียบ มาตรฐานวิชาชีพหรือบัญญัติต่าง ๆ การกล่าวอ้างกฎระเบียบบัญญัติ หมายถึง การเอ่ยถึงข้อบังคับตามกฎหมาย ระเบียบการปกครอง หรือมาตรฐานทางวิชาชีพที่ได้บัญญัติไว้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน โดยปรากฏในบางอาชีพเท่านั้น เช่น

ตัวอย่างการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ขององคมนตรี “...ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ...”

ตัวอย่างการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ของผู้พิพากษาและตุลาการ “...ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายทุกประการ...”

ตัวอย่างคำปฏิญาณของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม “...ข้าฯ จักตั้งตนอยู่ในธรรมประทีปสัปปุรุษ และบำเพ็ญประโยชน์ เกื้อกูลสังคมและมนุษยชาติ มิเสื่อมคลาย...”

ตัวอย่างคำปฏิญาณสัตวแพทย์ “...ข้าพเจ้าจะประกอบวิชาชีพ ด้วยความสำนึกในคุณธรรม อันกอปรด้วยศีลธรรม มนุษยธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ...”

ตัวอย่างคำปฏิญาณตนของนักเรียนอาชีวศึกษา “...ข้อ 1. ข้าพเจ้าจักยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์...”

1.2.6 การออกนามอาชีพ การออกนามอาชีพ เป็นการกล่าวถึงอาชีพหรือสาขาวิชาชีพ รวมถึงบทบาทหน้าที่เพื่อเน้นย้ำให้ผู้กล่าวประกาศตนเป็นพวกเดียวกันและแสดงถึงความยึดมั่นในวิชาชีพของตน เช่น

ตัวอย่างคำปฏิญาณตนของเนติบัณฑิตเนื่องในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตร “...ข้าพระพุทธเจ้า จักดำรงไว้ซึ่งศักดิ์และสิทธิแห่ง**เนติบัณฑิต** โดยมุ่งถือประโยชน์ส่วนรวมและความเจริญของประเทศชาติสืบไป...”

ตัวอย่างคำปฏิญาณของข้าราชการกระทรวงสาธารณสุข “...ข้าพระพุทธเจ้า ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า จะประพฤติปฏิบัติตนเป็น**ข้าราชการ**ที่ดี มีความซื่อสัตย์สุจริต...”

ตัวอย่างคำปฏิญาณตนของวิศวกร “...ในฐานะที่เป็น**วิศวกร** ข้าฯ จะเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องเฉพาะในงานที่สุจริตเท่านั้น...ข้าฯ จะพยายามปกป้องผลประโยชน์และชื่อเสียงของ**วิศวกร**ทุกคน... อีกทั้งการอุทิศตนเพื่อมาตรฐานและศักดิ์ศรีแห่ง**อาชีพวิศวกร**ของเรา ทั้งนี้ด้วยการระลึกอยู่เสมอว่าความเชี่ยวชาญพิเศษของพวกเราที่เป็น**วิศวกร**นั้น มีมาพร้อมกับพันธกรณีที่จะต้องรับใช้มนุษยชาติด้วยความจริงใจถึงที่สุด...”

ตัวอย่างคำปฏิญาณของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม “...ขอให้คำสัตย์ปฏิญาณว่าข้าฯ จักปฏิบัติตามข้อบังคับแพทยสภา ว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่ง**วิชาชีพเวชกรรม**โดยเคร่งครัดทุกประการ...”

ตัวอย่างคำปฏิญาณสัตวแพทย์ “...ในฐานะที่ข้าพเจ้าได้รับการยอมรับเข้ามาอยู่ใน**วิชาชีพสัตวแพทย์** ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่าจะอุทิศตนและความรู้ความสามารถทั้งปวงที่ข้าพเจ้ามีอยู่...”

2. หน้าที่ของคำปฏิญาณตนในหน้าที่และอาชีพในสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่าคำปฏิญาณตนในหน้าที่และอาชีพในสังคมไทยมีหน้าที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่

2.1 หน้าที่ส่งเสริมการประพฤติตน จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าคำปฏิญาณตนเป็นคำแนะนำทางจริยธรรมและคุณธรรมที่สอนให้ปฏิบัติตาม มีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมอุดมคติ ถ้อยคำที่ปรากฏใช้ในคำสัตย์ปฏิญาณช่วยสร้างกรอบค่านิยมและบทบาทที่ถูกต้องตามจริยธรรม และวัฒนธรรมทางสังคมของสังคมไทย เป็นแนวทางการบังคับใช้เพื่อให้เกิดการสร้างสังคมที่มีความสุขและสมดุล เช่น ข้าพเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ จะประพฤติปฏิบัติตนเป็น**ข้าราชการ**ที่ดี มีความซื่อสัตย์สุจริต จะอุทิศตนและความรู้ความสามารถทั้งปวงที่ข้าพเจ้ามีอยู่เพื่อประโยชน์แก่สังคม เป็นต้น

2.2. หน้าที่แสดงความเป็นพวกเดียวกัน จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าคำปฏิญาณตนแสดงถึงความเป็นพวกเดียวกันหรือการร่วมอุดมการณ์เดียวกันในสายอาชีพหรือบทบาทนั้น ๆ ถ้อยคำที่ปรากฏความเป็นพวกเดียวกัน เช่น

คำปฏิญาณสัตวแพทย์ “...ในฐานะที่ข้าพเจ้าได้รับการยอมรับเข้ามาอยู่ใน**วิชาชีพสัตวแพทย์**... ข้าพเจ้าจะละเว้นที่จะใช้วิชาชีพไปในทางที่ผิด หรือปฏิบัติตนเป็นที่เสื่อมเสียต่อวิชาชีพของข้าพเจ้า แต่จะดำรงไว้ซึ่งเกียรติและศักดิ์ศรี ตลอดจนขนบธรรมเนียมอันดีงามของ**วิชาชีพสัตวแพทย์**ให้วัฒนาถาวรสืบไป...”

คำปฏิญาณตนของวิศวกร “...ข้อ 3. ด้วยความมุ่งมั่นที่จะดำรงไว้ซึ่งเกียรติภูมิแห่งงานอาชีพของข้าฯ ข้าฯ จะพยายามปกป้องผลประโยชน์และชื่อเสียงของ**วิศวกร**ทุกคนที่ข้าฯ รู้ดีว่าสมควรจะได้รับความปกป้องคุ้มครอง... ข้อ 5. ข้าฯ ขอให้คำมั่นสัญญาต่อเพื่อนร่วมอาชีพของข้าฯ อย่างแข็งขัน เช่นเดียวกับที่

ข้าฯ เรียกร้องจากพวกเขาว่า ข้าฯ จะดำรงไว้ซึ่งความซื่อสัตย์สุจริต และยุติธรรม ความอดทนและความเคารพต่อผู้อื่นอีกทั้งการอุทิศตนเพื่อมาตรฐานและศักดิ์ศรีแห่งอาชีพวิศวกรรมของเรา...”

คำปฏิญาณตนของเกสซ์กร “...ในฐานะของเกสซ์กรข้าพเจ้าขอปฏิญาณต่องานบริการในการจรรโลงไว้ซึ่งความเป็นเลิศแห่งมาตรฐานของอาชีพและพันธสัญญาแห่งการประกอบวิชาชีพทางเกสซ์กรรม...”

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่ามีการกล่าวถึงความเป็นเพื่อนร่วมอาชีพกันเป็นผู้ที่จะยึดมั่นในแนวทางเดียวกันในการทำงานและจะรักษาเกียรติยศศักดิ์ศรีของอาชีพไว้ ทำให้ผู้ที่กล่าวคำปฏิญาณรู้สึกว่ามีผู้ร่วมอุดมการณ์เดียวกันเกิดความเป็นพวกพ้องในสายอาชีพร่วมกัน

2.3 หน้าทีสร้างเชื่อมั่นและไว้นื้อเชื่อใจ คำปฏิญาณตนช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือและทำให้สังคมเกิดความเคารพในอาชีพหน้าที่ต่าง ๆ ส่งเสริมความไว้นื้อเชื่อใจจากบุคคลทั้งภายในและภายนอกองค์กร คำปฏิญาณตนเป็นการแสดงความเคารพและนับถือต่อพระมหากษัตริย์และสถาบันราชการในทางกลับกันก็มีส่วนแสดงให้เห็นว่าอาชีพต่าง ๆ นั้นมีความน่าเชื่อมั่นน่าไว้วางใจ เพราะได้กระทำสัตย์ต่อสถาบันสูงสุดของประเทศ ถ้อยคำที่กล่าวเป็นการกล่าวต่อสาธารณชนจึงนับเป็นการสื่อสารที่เปิดเผย ชัดเจน และน่าเชื่อถือ

3. ความสัมพันธ์ทางความหมายของคำศัพท์ที่ปรากฏในคำปฏิญาณตนในหน้าที่และอาชีพไทย

ผลการวิเคราะห์อรรถลักษณะของคำศัพท์ที่ปรากฏในคำปฏิญาณตนในหน้าที่อาชีพไทยสามารถจัดหมวดหมู่ความหมายของคำได้ 8 หมวดความหมาย ดังนี้

3.1 หมวดความหมาย “จริยธรรม”

ปรากฏคำที่อยู่ในกลุ่มความหมายจริยธรรม ได้แก่ คำว่า ความซื่อตรง ความอดทน ความจริง ซื่อสัตย์สุจริต ความเที่ยงธรรม เสียสละ ยุติธรรม สามัคคี และจงรักภักดี โดยคำเหล่านี้มีอรรถลักษณะร่วมกัน ได้แก่ [+ลักษณะการเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น] [+คุณสมบัติบุคคลที่เกี่ยวกับการกระทำ] [+ลักษณะจิตใจที่ดี] [+การกระทำที่เป็นประโยชน์แก่สังคม] [+ความประพฤติชอบ] จะเห็นได้ว่าอรรถลักษณะเหล่านี้แสดงความหมายถึงหมวดความหมาย “จริยธรรม” หมายถึง ความดีและความชอบธรรม ซึ่งครอบคลุมทั้งพฤติกรรม ค่านิยม และการตัดสินใจที่ถูกต้องตามหลักวิธีที่ยุติธรรม จริยธรรมเน้นในเรื่องการกระทำต่อผู้อื่นที่เป็นสิ่งที่ถูกต้องและเป็นธรรม มีความชอบธรรม และไม่กระทำผิด ก่อเกิดประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม การที่ถ้อยคำปฏิญาณตนมุ่งเน้นไปที่หลักจริยธรรมเพราะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า หากผู้ประกอบการอาชีพกิจการงานต่าง ๆ มีจริยธรรมจะทำให้สังคมมีความเป็นธรรมและเป็นสุข

3.2 หมวดความหมาย “การดูแล”

ปรากฏคำที่อยู่ในกลุ่มความหมายการดูแล ได้แก่ คำว่า ปกป้อง ค้ำครอง บำรุงสุข ระวังทุกข์ มุ่งบำเพ็ญประโยชน์ รักษา ผดุง บำรุง แก้ไข ระวัง แก้ปัญหา โดยคำเหล่านี้มีอรรถลักษณะร่วมกัน ได้แก่ [+การทำให้ปลอดภัย] [+การกระทำของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์] [+การทำให้ไม่มีเหตุร้ายเกิดขึ้น] [+การทำให้ความเป็นปกติคงอยู่] [+การทำให้ดีขึ้น] จะเห็นได้ว่าอรรถลักษณะเหล่านี้แสดงความหมายถึงหมวดความหมาย “การดูแล” หมายถึงกระบวนการหรือกิจกรรมที่เป็นไปในทิศทางของการให้ความช่วยเหลือ การปกป้องและการรักษาความเป็นอยู่ของบุคคลหรือสิ่งต่าง ๆ รวมถึงการให้การดูแลทางกาย จิตใจ และสังคม การดูแลมีความสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ เนื่องจากเป็นคุณลักษณะของมนุษย์ที่ส่งเสริมความเป็นมนุษย์และความอบอุ่นในสังคม ในถ้อยคำปฏิญาณตนพบว่าการกล่าวถึงความหมาย การดูแลหลายมิติ เช่น แพทย์ช่วยในการรักษาและป้องกันโรค นักการเมืองดูแลความเสมอภาคของประชาชน เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาสังคมให้มีความคืบหน้าที่ดี อาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติดูแลสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยรักษาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การดูแลต่าง ๆ เหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความเป็นอยู่ที่ดี เป็นสุข และส่งผลให้มีสังคมที่แข็งแกร่งและยั่งยืน

3.3 หมวดความหมาย “คำแทนตน”

ปรากฏคำที่อยู่ในกลุ่มความหมายคำแทนตน ได้แก่ คำว่า ข้าพระพุทธเจ้า ข้าพเจ้า ตน กระหม่อม ฝ่าละอองธุลีพระบาท เขา พวกเรา โดยคำเหล่านี้มีอรรถลักษณะร่วมกัน ได้แก่ [+คำที่ใช้แทนชื่อบุคคลหรือสิ่งต่าง ๆ] [+คำที่ใช้แก่นมนุษย์] [+คำที่ใช้แทนผู้ชายหรือผู้หญิง] จะเห็นได้ว่าอรรถลักษณะเหล่านี้แสดงถึงความหมายถึงหมวดความหมาย “คำแทนตน” หมายถึง การใช้คำหรือวลีที่แทนตัวบุคคลที่พูดหรือเขียนเพื่ออ้างอิงถึงบุคคลอื่นและตนเอง โดยการใช้คำแทนตนนี้ทำให้การสื่อสารในลักษณะของการกระทำด้วยคำพูดหรือวัจนกรรมมีเงื่อนไขที่ครบถ้วน เพราะการกล่าวคำสัญญาต้องเป็นการพูดโดยผู้พูดเอง ดังนั้นในคำปฏิญาณตนจึงมีคำแทนตนโดยเฉพาะอย่างยิ่งคำแทนตัวผู้พูด

3.4 หมวดความหมาย “ความตั้งมั่น”

ปรากฏคำที่อยู่ในกลุ่มความหมายความตั้งมั่น ได้แก่ คำว่า ยึดมั่น มุ่งมั่น แน่วแน่ เคร่งครัด โดยคำเหล่านี้มีอรรถลักษณะร่วมกัน ได้แก่ [+สภาพทางจิตใจ] [+ลักษณะการควบคุม] [+ความมุ่งหมาย] [+การกระทำตามแนวทางที่กำหนด] [+การกระทำซึ่งมีจุดประสงค์] จะเห็นได้ว่าอรรถลักษณะเหล่านี้แสดงถึงความหมายถึงหมวดความหมาย “ความตั้งมั่น” หมายถึง การมีความประพฤติอย่างต่อเนื่องและมุ่งมั่นที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยมักเกี่ยวข้องกับการมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ชัดเจนและการทำงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น การมีความตั้งมั่นมีความสำคัญอย่างมากในการประกอบอาชีพเพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้บุคคลบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ไม่ย่อท้อในการเผชิญหน้ากับความท้าทาย เกี่ยวข้องกับความมีวินัยในการทำงานและทำสิ่งต่าง ๆ ช่วยให้คนทนทานและไม่ยอมสิ้นหวังในเวลาที่ยากลำบากหรืออุปสรรค ดังนั้นในคำปฏิญาณตนจึงพบคำในหมวดความหมายความตั้งมั่น เพราะการมีความตั้งมั่นเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการทำงานให้สำเร็จและพัฒนาตนเองในทางที่ดีขึ้น

3.5 หมวดความหมาย “ศีลธรรม”

ปรากฏคำที่อยู่ในกลุ่มความหมายศีลธรรม ได้แก่ คำว่า หลักธรรม คำสอน ศีลธรรม คุณธรรม ความสงบสุข โดยคำเหล่านี้มีอรรถลักษณะร่วมกัน ได้แก่ [+การสืบทอดความรู้ความเชื่อประเพณี] [+สิ่งที่มนุษย์ยึดถือปฏิบัติ] [+หลักธรรมในพระพุทธศาสนา] [+หลักคิดในการดำเนินชีวิต] จะเห็นได้ว่าอรรถลักษณะเหล่านี้แสดงถึงความหมายถึงหมวดความหมาย “ศีลธรรม” หมายถึง ค่านิยม และกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมที่เป็นที่ยอมรับในสังคมหรือชุมชน มักจะเกี่ยวข้องกับการกระทำตามค่านิยมทางศีลธรรมที่สูงสุด การทำตามกฎเกณฑ์ที่ได้ถูกปลูกฝังเป็นจารีตปฏิบัติ การทำตนตามหลักศีลธรรมที่ถูกต้อง ศีลธรรมช่วยให้มนุษย์มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างเหมาะสม มีบทบาทในการสร้างสังคมที่เป็นสุข

3.6 หมวดความหมาย “ดินแดน”

ปรากฏคำที่อยู่ในกลุ่มความหมายดินแดน ได้แก่ คำว่า ประเทศ ราชอาณาจักร ราชอาณาจักรไทย แผ่นดินไทย ประเทศชาติ โดยคำเหล่านี้มีอรรถลักษณะร่วมกัน ได้แก่ [+ที่อยู่] [+พื้นดินที่มีคนอาศัย] [+พื้นที่ใช้ประโยชน์หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ] [+เขตการปกครอง] [+ดินแดนที่ปกครองแบบต่าง ๆ] จะเห็นได้ว่าอรรถลักษณะเหล่านี้แสดงถึงความหมายถึงหมวดความหมาย “ดินแดน” หมายถึง พื้นที่ที่เป็นส่วนหนึ่งของบริเวณที่กว้างใหญ่ สังคม หรือรัฐบาล ซึ่งมีลักษณะเด่นเป็นพิเศษหรือแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ การที่คำปฏิญาณตนปรากฏใช้คำในหมวดความหมาย “ดินแดน” สามารถอธิบายได้ว่าเป็นการแสดงถึงความเป็นสังคมหรือกลุ่มคนที่มีลักษณะเด่น

และแตกต่างหากจากสังคมหรือกลุ่มคนอื่น ๆ เช่น ประเทศไทยไม่ได้หมายรวมถึงประเทศอื่น การกล่าวถึงดินแดนโดยเฉพาะเจาะจงจึงเป็นแง่มุมที่มีความสำคัญให้เป็นอาณาบริเวณของการให้บริการตามคำมั่นสัญญาได้

3.7 หมายความว่า “ระบอบการปกครอง”

ปรากฏคำที่อยู่ในกลุ่มความหมายระบอบการปกครอง ได้แก่ คำว่า รัฐธรรมนูญ ประชาธิปไตย กฎหมาย ระบอบประชาธิปไตย การเมือง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ประชาชน ราชนคร โดยคำเหล่านี้มีอรรถลักษณะร่วมกัน ได้แก่ [+การบริหารบ้านเมือง] [+การรวมกลุ่มคน] [+ข้อความที่กำหนดให้ปฏิบัติ] [+สิ่งที่หมิ่นชยัดถือปฏิบัติ] [+ข้อกำหนดให้บ้านเมืองเรียบร้อย] [+ที่เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของมนุษย์] จะเห็นได้ว่าอรรถลักษณะเหล่านี้แสดงความหมายถึงหมวดความหมาย “ระบอบการปกครอง” หมายถึง วิธีการจัดระเบียบและการบริหารประเทศบางประการที่เป็นรูปแบบหนึ่ง เพื่อให้มีการควบคุมและการบริหารจัดการทรัพยากรทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และประชาชน การปฏิญาณโดยใช้ถ้อยคำที่มีความหมายในหมวดระบบการปกครองเกี่ยวข้องกับสังคมไทย เพราะระบอบการปกครองมีความสำคัญมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งมีผลต่อการกำหนดนโยบาย การบริหารจัดการ และความเป็นอยู่ของประชาชน การประกอบอาชีพโดยยึดมั่นในระบอบการปกครองในประเทศไทยจึงนับว่ามีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของระบอบการปกครองในประเทศได้

3.8 หมายความว่า “ความภาคภูมิใจ”

ปรากฏคำที่อยู่ในกลุ่มความหมายความภาคภูมิใจ ได้แก่ คำว่า อหังการ เกียรติ ศักดิ์ศรี เกียรติยศ เกียรติศักดิ์ โดยคำเหล่านี้มีอรรถลักษณะร่วมกัน ได้แก่ [+การคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง] [+การถือว่าตนดี] [+ความเป็นไปในชีวิต] [+การเปลี่ยนแปลงไปทางที่ดี] [+ฐานะของบุคคลในสังคม] จะเห็นได้ว่าอรรถลักษณะเหล่านี้แสดงความหมายถึงหมวดความหมาย “ความภาคภูมิใจ” หมายถึง ความรู้สึกที่มีต่อตนเอง ผลงาน หรือสิ่งที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมักเป็นความสัมพันธ์ระหว่างความสำเร็จและการเห็นค่าของตนเอง คนที่มีความภาคภูมิใจมักมีความสุขและมีแรงบันดาลใจในการทำงาน ดังนั้นจึงปรากฏถ้อยคำที่มีความหมายในหมวดความหมายนี้ในคำปฏิญาณ เนื่องจากการสร้างขวัญกำลังใจให้คนทำงานได้ภาคภูมิใจในอาชีพหน้าที่ของตน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบของคำปฏิญาณตนในหน้าที่และอาชีพไทยเป็นแบบบร้อยแก้ว โดยใช้กลวิธีโวหารแบบพรรณนาโวหารและบรรยายโวหารด้วยวิธีอธิบายเป็นข้อ ซึ่งการใช้พรรณนาโวหารจะมุ่งให้เกิดภาพและอารมณ์ความรู้สึกสอดคล้องกับเนื้อหาที่กำลังพรรณนาเป็นคำสัญญาในเรื่องต่าง ๆ ที่จะกระทำโดยเลือกคำที่ให้ ความหมายละเอียดและชัดเจน ส่วนการใช้โวหารบรรยายด้วยกลวิธีการอธิบาย พบว่า เป็นการกล่าวปฏิญาณด้วยเนื้อความสำคัญเป็นข้อ ๆ เช่น เรื่องความจงรักภักดีต่อสถาบัน เรื่องจริยธรรม เรื่องภารกิจสำคัญของอาชีพ ส่วนหน้าที่ของคำปฏิญาณตน พบว่ามี 3 หน้าที่ ได้แก่ หน้าที่สั่งสอนการประพฤติตน หน้าที่แสดงความเป็นพวกเดียวกัน และหน้าที่สร้างความเชื่อมั่นและไว้น้ำใจใจ องค์ประกอบของคำปฏิญาณตน แบ่งออกเป็น 6 องค์ประกอบ ซึ่งองค์ประกอบที่ปรากฏร่วมกันทั้งหมดมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การกล่าววาทกรรมผูกมัด (สัญญา) การกล่าวคำมั่นในการประพฤติตนและการกล่าวคำมั่นในการไม่ประพฤติตน และการแสดงเหตุ-ผลแห่งการกระทำตามคำมั่น โดยการกล่าววาทกรรมผูกมัดเป็นการบ่งชี้ว่าผู้พูดเสนอตนที่จะแสดงความจำนงของตนเข้าเป็นผู้ประพฤติตามคำที่จะเอ่ย ส่วนการกล่าวคำมั่นในการประพฤติตนและการกล่าวคำมั่นในการไม่ประพฤติตนเป็นสาระสำคัญให้ผู้กล่าวถ้อยคำปฏิญาณตนได้สัญญาต่อประชาชนหรือผู้บังคับบัญชาว่าตนจะกระทำการใดและงดเว้นการกระทำสิ่งใดบ้าง การแสดงเหตุ-ผลแห่งการกระทำเป็นการบอกจุดมุ่งหมายในการกระทำตามสัตย์สัญญาว่ามีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร ส่วนองค์ประกอบอื่น ๆ พบว่าปรากฏอย่างไม่สม่ำเสมอ โดยสังเกตว่าอาชีพที่มีกล่าวอ้างกฎระเบียบ

และมาตรฐานวิชาชีพเป็นวิชาชีพในหมวดของผู้บัญญัติกฎหมาย เช่น ผู้พิพากษา ทนายความ และในหมวดผู้ประกอบวิชาชีพด้านต่าง ๆ เช่น ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม เกษกร แพทย์ เป็นต้น

โดยเมื่อเปรียบเทียบกับผลการศึกษาด้านรูปแบบและโครงสร้างของวรรณกรรมคำสัถย์ในกฎหมายตราสามดวง (อาทิตย์ ศรีจันทร์, 2555) พบว่า มีความแตกต่างในด้านรูปแบบเนื่องจากวรรณกรรมคำสัถย์สาบานในกฎหมายตราสามดวงใช้ฉันทลักษณ์ 2 ประเภท คือ กาพย์และร้อยแก้ว แต่ในงานวิจัยนี้คำปฏิญาณตนพบเพียงแค่รูปแบบร้อยแก้ว ทั้งนี้จะเป็นเพราะกฎหมายตราสามดวงถูกเขียนขึ้นด้วยความประณีตและการถวายสัตย์ในสมัยก่อนใช้สื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงใช้ภาษาที่มีท่วงทำนองเป็นพิเศษ ส่วนองค์ประกอบก็มีความแตกต่างกันตรงที่ในวรรณกรรมคำสัถย์สาบานพบว่าการสาปแช่งและลงโทษผู้ที่ละเมิดคำสัถย์ การเชิญพยานซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และการให้พรผู้ปฏิบัติตามคำสัถย์ ซึ่งไม่พบในข้อมูลคำปฏิญาณตนในหน้าที่และอาชีพในสังคมไทยแสดงให้เห็นได้ถึงพลังของคำปฏิญาณและการสร้างความยำเกรงต่อคำมั่นสัญญาของตนที่มีความศักดิ์สิทธิ์และพลังต่างกัน

หมวดความหมายที่พบในการศึกษาความสัมพันธ์ทางความหมายของคำศัพท์ พบว่ามีการใช้ความหมายใน 8 หมวดความหมาย คือ จริยธรรม การดูแล คำแทนตน ความมุ่งมั่น ศีลธรรม ดินแดน ระบอบการปกครอง และความภาคภูมิใจ ซึ่งเมื่อพิจารณาความหมายต่าง ๆ เป็นความหมายที่เกี่ยวกับผู้ให้คำสัญญาว่าจะปฏิบัติตามคำสัญญาที่ให้ไว้อย่างมุ่งมั่นตั้งใจ ยึดถือหลักจริยธรรม ให้ความสำคัญกับการดูแลประโยชน์ของบ้านเมืองและดินแดนเป็นใหญ่ และยังเกี่ยวข้องกับความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง งานที่ทำหรือผลงานที่สร้างขึ้น เมื่อนำมาใช้กล่าวปฏิญาณตนแล้วย่อมมีพลังก่อให้เกิดผลในการปฏิบัติที่ดีและสร้างผลลัพธ์ของงานที่มีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ควรศึกษารูปแบบการให้คำสัญญาหรือการสาบานตนที่ปรากฏในงานเขียนนวนิยายประเภทต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบความเหมือนความต่างระหว่างภาษาที่ใช้ในงานพิธีการกับงานด้านบันเทิงคดี

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นความหมายที่ปรากฏผ่านการใช้ถ้อยคำเท่านั้น ผู้วิจัยเห็นว่าหากพิจารณาอุดมการณ์ในวาทกรรมคำสัญญาหรือปฏิญาณในอาชีพต่าง ๆ จะสะท้อนการประกอบสร้างชุดความคิดบางประการในสังคมไทยได้

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “วงศ์ศัพท์และความสัมพันธ์ทางความหมายของคำปฏิญาณตนในหน้าที่และอาชีพไทย” ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากเงินรายได้ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ผู้วิจัยขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

รายการอ้างอิง

- นวรรณ พันธุมธธา. (2544). *คลังคำ*. อมรินทร์.
 นันทนา วงษ์ไทย. (2562). *ภาษาและความหมาย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). เวิร์ค ออล พรินท์.
 ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
 ลิขิต ธีรเวคิน. (2551). *การถวายสัตย์ปฏิญาณ*. <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=การถวายสัตย์ปฏิญาณ>

- วิกานดา เกียรติมาโนชญ์ และจันทิมา อังคพนิชกิจ. (2559). หน้าที่ของถ้อยคำสาปแช่งและสาบานใน
วาทกรรมการเมืองไทย. *วารสารวจนะ*, 4(2), 1-19.
- สุริยา รัตนกุล. (2544). *อรรถศาสตร์เบื้องต้น*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อาทิตย์ ศรีจันทร์. (2555). *วรรณกรรมคำลัษณ์สาบานในกฎหมายตราสามดวง*. [รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์].
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- อุดม วโรตม์สิขิตต์. (2537). *ภาษาศาสตร์เหมาะสมเบื้องต้น*. ต้นธรรมสำนักพิมพ์.
- Austin, J. L. (2002). *How to do things with words* (2nd ed.). Oxford University Press.